

רשומות

הצעות חוק

ה מ מ ש ל ה

30 במאי 2023

1626

י' בסיוון התשפ"ג

עמוד

הצעת חוק בתי דין רבניים (קיום פסקי דין של גירושין) (תיקון מס' 10), התשפ"ג-2023 1082

**הצעת חוק בתי דין רבניים (קיום פסקי דין של גירושין) (תיקון מס' 10),
התשפ"ג-2023**

- תיקון סעיף 1 1. בחוק בתי דין רבניים (קיום פסקי דין של גירושין), התשנ"ה-1995¹ (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 1 –
- (1) בסעיף קטן (א), במקום הסיפה החל במילים "צו הגבלה כמשמעותו" יבוא "צו הגבלה, כמשמעותו בסעיפים 2 עד 3 (בחוק זה – צו הגבלה)";
- (2) בסעיף קטן (ב), במקום "מצווה, הצעה או לשון אחרת" יבוא "מצווה או לשון אחרת בעלת משמעות דומה";
- (3) אחרי סעיף קטן (ו) יבוא:
- "(ז) המצאת צו הגבלה תהיה בכפוף להוראות שנקבעו לפי סעיף 27 לחוק הדיינים, התשט"ו-1955²."
- תיקון סעיף 2 2. בסעיף 2 לחוק העיקרי –
- (1) בסעיף קטן (א) –

ד ב ר י ה ס ב ר

- כללי** חוק בתי דין רבניים (קיום פסקי דין של גירושין), התשנ"ה-1995 (להלן – החוק), מסמיך את בתי הדין הרבניים לתת צווי הגבלה מסוגים שונים נגד גבר או אישה המסרבים לקיים פסקי דין של גירושין (להלן – סרבן הגט).
- בשנים האחרונות משתמשים בתי הדין באופן יעיל במגוון הכלים המשפטיים וההלכתיים במאבק נגד סרבנות גט, לרבות הפעלת "הרחקות דרבנו תם". בשל כך ניכרת הפחתה משמעותית במספר סרבני הגט, אך אין בכך די.
- מטרתה של הצעת חוק זו היא להסמיך את בתי הדין להשתמש בכלים נוספים במאבק חשוב זה, וכן לעגן במפורש בחוק את סמכותו של בית הדין להפעיל "הרחקות דרבנו תם" נגד סרבני גט.
- על פי דין תורה, כדי שגט יהיה כשר חייבים אמצעי האכיפה להיות מותאמים להלכה כפי שהיא מתפרשת ומיושמת בבתי הדין הרבניים. בית הדין הוא שיכול להחליט על הפעלת אמצעי אכיפה ועל מידת האכיפה, בהתאם לאמות מידה הלכתיות.
- סעיף 1 לפסקה (1)**
- מוצעים תיקוני סגנון ונוסח הדרושים לצורך הבנה וקריאה שוטפת של סעיף 1(א) לחוק, לנוכח שאר התיקונים המוצעים בהצעת חוק זו. יובהר כי הכוונה במילים "צו הגבלה" היא לצו הגבלה אחד או לכמה צווי הגבלה.
- לפסקה (2)**
- סעיף 1(ב) לחוק קובע כי לעניין סעיף זה אין נפקא מינה אם ננקטה בפסק הדין לשון של כפייה, חובה, מצווה, הצעה או לשון אחרת. מוצע למחוק מהסעיף את המילה "הצעה" ולדייק יותר את המונח "לשון אחרת". חשוב להבהיר כי בתי הדין מטילים צווי הגבלה רק אם בשלו התנאים לכך לפי דין תורה. חלק מצווי ההגבלה מוטלים רק אם ננקטה לשון של כפייה בפסק הדין, חלק אם ננקטה לשון של חיוב וחלק – לשון של ציווי. על פי דין תורה, בתי הדין אינם מטילים צווי הגבלה בשל סירוב לפעול בהתאם להסכם גירושין או אם לשון פסק הדין הייתה רק בגדר הצעה להתגרש. מוצע אפוא להתאים את לשון החוק למצב ההלכתי-משפטי.
- לפסקה (3)**
- מוצע לקבוע כי המצאת צווי ההגבלה לפי החוק תהיה בהתאם לכללי ההמצאה שבתקנות הדיון בבתי הדין הרבניים, הנקבעים מכוח סעיף 27 לחוק הדיינים, התשט"ו-1955. יוער כי במסגרת תקנות אלה מתוכנן לכלול בעתיד הקרוב גם כללי המצאה באמצעים אלקטרוניים.
- סעיף 2** מוצע לתקן את סעיף 2 לחוק הקובע הוראות לעניין תוכנו של צו הגבלה, כמפורט להלן:
- לפסקה (1)**
- מוצע לקבוע בסעיף קטן (א) כי סמכותו של בית הדין הרבני לפי חוק זה לפגוע על פי צו הגבלה בזכויות

¹ ס"ח התשנ"ה, עמ' 139; התשע"ז, עמ' 593.

² ס"ח התשט"ו, עמ' 68.

(א) ברישה, במקום "לפי סעיף 7א" יבוא "לפי סעיפים 7א ו-7ג";

(ב) בפסקה (3), בסופה יבוא "או לנהוג ברכב מנועי כהגדרתו בפקודת התעבורה"³;

(ג) בפסקה (6), המילים "לפתוח או להחזיק חשבון בנק או" – יימחקו;

(ד) אחרי פסקה (6) יבוא:

"(א6) (א) לפתוח חשבון בתאגיד בנקאי או בגוף פיננסי מפקח (בפסקה זו – חשבון) או לבצע כל פעולה בחשבון כאמור, בין לבדו ובין עם אחר, לרבות על ידי מיופה כוח בחשבון, או להיות מורשה או מיופה כוח בחשבון של אחר, ורשאי בית הדין להחריג פעולה או סוגי פעולות בחשבון (בפסקה זו – צו הקפאת חשבון).

(ב) על אף האמור בפסקת משנה (א), לא ייתן בית הדין הרבני צו הקפאת חשבון אלא בהתקיים התנאים האלה:

(1) הוא הביא בחשבון את הנזק שעלול להיגרם ממתן צו ההגבלה למי שפסק הדין ניתן לזכותו, בין השאר בשל אי-תשלום חובות לצדדים שלישיים;

(2) היה בחשבון שותף – הוא נתן לו הזדמנות להשמיע את טענותיו ובחן את אפשרותו להיפרד משותפותו בחשבון; לשם כך רשאי בית הדין לתת צו המורה לתאגיד בנקאי או לגוף פיננסי מפקח למסור לבית הדין מידע המצוי בידו בדבר שם בעלי החשבון, מורשי החתימה בחשבון, מספרי הזהות שלהם, מספרי טלפון ליצירת קשר עימם, כתובות דואר אלקטרוני שלהם וכתובות המגורים שלהם;

ד ב ר י ה ס ב ר

עוד מוצע בפסקה המוצעת האמורה להסמיך את בית הדין לאסור על סרבן הגט לפתוח או לבצע כל פעולה בחשבון בתאגיד בנקאי או בגוף פיננסי מפקח, בין לבדו ובין עם אחר, ולרבות על ידי מיופה כוח בחשבון, או להיות מורשה או מיופה כוח בחשבון של אחר ולהחריג פעולה או סוגי פעולות בחשבון; כמו כן מוצעות הוראות שנועדו לשמור על זכויותיו של צד שלישי שותף בחשבון והוראות לעניין הבניית שיקול הדעת של בית הדין. לעניין זה יוער כי מערכת המחשוב בבנקים כיום מאפשרת פעולה אוטומטית בינרית בלבד של סגירה מלאה של כל פעולות החשבון בבנק ולא סגירה חלקית של פעולות מסוימות בלבד. לכן, על בית הדין לשקול ולאזן מראש את הנזק שעלול להיגרם למי שפסק הדין ניתן לזכותו ואת הנזקים שעלולים להיגרם מאי-תשלום חובות לצדדים שלישיים, וכן את אפשרות היפרדות השותף משותפותו בחשבון שניתן בעניינו צו הקפאת חשבון. להשלמת הדברים יצוין גם כי הכוונה היא להוסיף וללבן במהלך הכנת הצעת החוק לקריאה השנייה והשלישית בכנסת את ההיקף המדויק של ההגבלות שיוטלו על סרבן הגט בקשר לפעילות בנקאית ופעילות במוסדות חוץ-בנקאיים.

המפורטות בסעיף אינה גורעת מסמכותו של בית הדין הרבני גם לפי סעיף 7ג לחוק בתי דין דתיים (כפיית ציות ודרכי דיון), התשט"ז–1956 (להלן – חוק כפיית ציות), העוסק בהטלת עיקול זמני כשהוא דן בעניין שבשיפוטו.

לפי פסקה (3) לסעיף קטן (א), בית הדין רשאי למנוע מסרבן הגט "לקבל, להחזיק או לחדש רישיון נהיגה". לפני בתי הדין עלו כמה פעמים טענות של סרבני גט שנמצאו נוהגים חרף צו הגבלה לשלילת רישיון נהיגה, שהאיסור הוא רק "לקבל, להחזיק או לחדש רישיון נהיגה", אך עצם הנהיגה לא נאסרה במסגרת הצו של בית הדין. לכן מוצע להבהיר במפורש כי על סרבן הגט חל איסור לנהוג ברכב מנועי אם בית הדין החליט על כך, כך שעצם הנהיגה של סרבן הגט מהווה הפרה של צו בית הדין, על כל המשתמע מכך.

פסקה (6) לסעיף קטן (א), שעניינה קביעת הגבלות על חשבון בנק ושימוש בשיקים, בנוסחה כיום, אינה מספיקה, ויש קושי לבנקים ביישומה. לפיכך מוצע למחוק את המילים "לפתוח או להחזיק חשבון בנק או" ובמקומם לקבוע בפסקה נפרדת הגבלות שעניינן הקפאת חשבון בנק ובכך לצמצם את הוראותיה להגבלות על שימוש בשיקים בלבד.

³ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 7, עמ' 173.

- (3) מי שנגדו ניתן צו ההגבלה אינו מורשה חתימה באותו חשבון מכוח ייפוי כוח מתמשך או מכוח צו למינוי אפוטרופוס.
- (ג) ניתן צו הקפאת חשבון, לא יפעל התאגיד הבנקאי או הגוף הפיננסי המפוקח, אלא בהתאם להוראות הצו.
- (ד) בפסקה זו –

“גוף פיננסי מפוקח” – כהגדרתו בחוק שירותי תשלום, התשע”ט–2019⁴;

“ייפוי כוח מתמשך” ו-“צו למינוי אפוטרופוס” – כמשמעותם בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ”ב–1962⁵;

“שותף” – שותף או מורשה חתימה בחשבון, שאינו בעל דין בהליך שבו ניתן פסק הדין;

“תאגיד בנקאי” – כהגדרתו בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ”א–1981⁶.

(ב6) לייסד תאגיד או להיות בעל עניין בתאגיד, לרבות באמצעות אחר; ואם השתתף מי שניתן נגדו הצו בייסוד תאגיד או היה בעל עניין בתאגיד – לתת הוראות לעניין הפסקת היותו בעל עניין בתאגיד; אין בהוראות לפי פסקה זו או בהפרתן כדי לגרוע מתוקפה של התאגדות או פעולה משפטית של תאגיד שבו היה מי שניתן נגדו הצו מייסד או בעל עניין כאמור; לעניין זה, “בעל עניין” – כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ”ח–1968⁷, ולגבי תאגיד שאין לו הון מניות – חבר בתאגיד או חבר הוועד או ההנהלה של אותו תאגיד.

(ג6) לכהן כנאמן או בתפקיד דומה בהקדש.

ד ב ר י ה ס ב ר

בעל עניין בתאגיד, ואם השתתף מי שניתן נגדו הצו בייסוד תאגיד או היה בעל עניין בתאגיד – לתת הוראות לעניין הפסקת היותו בעל עניין בתאגיד. הסלידה מסרבנות גט מחייבת להגביל את יכולת הסרבן לפעול בכלים תאגידיים, מזה גם שפעילות כזו עלולה לשמש מקלט מצווי הגבלה אחרים המוטלים על סרבנות גט.

בפסקה (ג6) כנוסחה המוצע, מוצע לקבוע כי בית הדין רשאי לקבוע כי סרבן גט אינו כשיר לכהונת נאמן או בעל תפקיד דומה בהקדש.

בהתאם לאמור לעיל, מוצע להוסיף ולהבנות את שיקול הדעת של בית הדין, כך שביית הדין ישקול גם את עניינו של צד שלישי שעלול להיפגע והתלויים בו, ובמצב בריאותו, בטרם הוצאת צו הגבלה.

לבקשת הבנקים, מוצע להוסיף הוראה הפונה ישירות לתאגידיים הבנקאיים והפיננסיים ומורה להם לפעול בהתאם להוראות צו ההרחקה בעניין חשבונות הבנק.

כמו כן מוצע לקבוע הגדרות למונחים המופיעים בפסקה מוצעת זו.

בפסקה (ב6) כנוסחה המוצע, מוצע להסמיך את בית הדין לתת צו הגבלה על סרבן גט לייסד תאגיד או להיות

⁴ ס”ח התשע”ט, עמ’ 201.

⁵ ס”ח התשכ”ב, עמ’ 120.

⁶ ס”ח התשמ”א, עמ’ 232.

⁷ ס”ח התשכ”ח, עמ’ 234.

(ד6) להשתמש בכרטיס חיוב, כהגדרתו בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981⁸; דין הגבלה לפי פסקה זו כדין סיום חוזה שירותי התשלום כלפי מי שניתן נגדו צו ההגבלה; לעניין זה, יראו את מועד סיום החוזה בתום יום העסקים שלאחר מועד קבלת צו ההגבלה.;

(2) בסעיף קטן (ב), אחרי פסקה (2) יבוא:

"(3) להטיל קנס."

3. תיקון סעיף 3א בסעיף 3א לחוק העיקרי –

(1) אחרי סעיף קטן (א) יבוא:

"(א1) על אף האמור בסעיפים קטנים (א) ו-(ג), רשאי בית הדין להורות בצו הגבלה כי האדם שנגדו ניתן הצו יוחזק בבידוד כאמור בסעיף קטן (א), אף אם טרם חלפו 30 ימים מיום מתן צו הגבלה לפי סעיף 2(א)(7), ובלבד שעברו 30 ימים מעת שהוא במאסר או במעצר ומתקיימות נסיבות מיוחדות שיירשמו.;

(2) בסעיף קטן (ה), במקום "לפי סעיפים קטנים (א) או (ב)" יבוא "לפי סעיפים קטנים (א), (א1) או (ב)";

(3) בסעיף קטן (ו), במקום "לפי סעיף קטן (א) או (ב)" יבוא "לפי סעיפים קטנים (א), (א1) או (ב)".

4. אחרי סעיף 3א לחוק העיקרי יבוא:

הוספת סעיפים 3ב ו-3ג

צו הגבלה – 3ב. בית הדין רשאי, בצו הגבלה, מטעמים מיוחדים שיירשמו, להטיל על מי שניתן נגדו הצו, תשלומי כפיית ציות לטובת מי שפסק הדין ניתן לזכותו, בדרך של תשלומים עיתיים או בדרך אחרת.

ד ב ר י ה ס ב ר

למאסר כפייה או בסמוך לכך, ואין הצדקה לתת לסרבן הגט שהות להתעשת בדעתו. לכן מוצע להוסיף בסעיף 3א לחוק את סעיף קטן (א1) שלפיו אם סרבן הגט כבר ישב במאסר או במעצר (בין מכוח צו הגבלה ובין מסיבות אחרות) לפחות שלושים ימים, יוכל בית הדין להורות על בידודו מטעמים מיוחדים שיירשמו, גם אם לא חלפו עדיין 30 הימים מיום מתן צו ההגבלה לפי סעיף 2(א)(7).

בהתאם לתיקון זה, מוצע להתאים את ההפניות לסעיפים הקטנים כך שיכללו גם את סעיף קטן (א1) המוצע.

סעיף 4 מוצע להוסיף לחוק את סעיפים 3ב ו-3ג כמפורט להלן:

צו הגבלה תשלומי כפיית ציות (סעיף 3ב המוצע) –

על פי דין תורה קיים קושי ממשי לפסוק חיוב כספי שאין לו מקור הלכתי מבוסס דיו. רק בשנים האחרונות החלו בתי הדין להפעיל פרקטיקה של הטלת קנס בשל סרבנות גט. משמעות המונח "קנס" בספרות ההלכה והפוסקים היא תשלום (בדרך כלל ממוני) שמוטל על האדם לשלם שלא כפיצוי ישיר על נזק אלא כעונש או כהרתעה. הקנס ההלכתי אינו מכון בהכרח לחיוב המשולם לקופת המדינה או הציבור. הוא יכול להיות משולם לטובת צד נפגע, לאו דווקא בהקשר הניזקי (למשל, במשפט העברי: תשלומי כפל; תשלומי ארבעה וחמישה; האונס; המפתה; ועוד).

בפסקה (ד6) כנוסחה המוצע, מוצע כצעד משלים להוראות החדשות המגבילות פעילות כספית, לקבוע כי בית הדין רשאי לאסור על סרבן הגט להשתמש בכרטיס חיוב, כמו כרטיסי אשראי וכרטיסי תשלום אחרים למיניהם.

לפסקה (2)

מוצע לתקן את סעיף 2(ב) לחוק המסמיך את בית הדין לקבוע הגבלות נוספות בצו הגבלה ולהוסיף בו את פסקה (3) שבה יוסמך בית הדין להטיל גם קנס בשל סרבנות גט.

סעיף 3 לחוק מסמיך את בית הדין להטיל מאסר על סרבן הגט. מסיבות הקשורות בעיקר להיסטוריה החקיקתית הושמטה בחוק האפשרות להטיל קנס לטובת אוצר המדינה, אף שבמדרג האכיפה המקובל הגבלה זו פחותה ממאסר. בשנים האחרונות החלו בתי הדין להטיל קנסות בשל סרבנות גט מכוח חוק כפיית ציות, ואולם קנס או מאסר מכוח אותו חוק כפוף לביקורת שיפוטית של נשיא בית המשפט העליון. מאחר שהחוק כבר מאפשר צו הגבלה של מאסר מוצע להסמיך את בית הדין בחוק זה, המיועד לאכיפת קיום פסקי דין של גירושין, להטיל גם קנס כאמור בשל סרבנות גט;

סעיף 3 קיימים מקרים שיש הצדקה לתת צו הגבלה של בידוד על אסיה בד בבד עם הטלת צו הגבלה

⁸ ס"ח התשמ"א, עמ' 252.

ג.3. (א) בית הדין רשאי להכריז בצו הגבלה כי הרחקות דרבני תם יחולו על מי שניתן נגדו הצו; לענין זה, "הרחקות דרבנו תם" – הרחקות דתיות, חברתיות וכלכליות שמטיל בית הדין על פי דין תורה בשל סרבנות גט, ובכלל זה לענין צירופו למניין, שיחה עימו, משא ומתן עימו, אירוחו, ביקורו בחוליו וכדומה.

דברי הסבר

האפשרות לכפות גט על בעל שאשתו טוענת שהוא מאוס עליה (במובן ההלכתי). ברם, הוא אישר הטלת עיצומים אישיים והרחקות דתיות, חברתיות וכלכליות:

"[...] אך אם כל רבותינו שוין בדבר תגורו באֶלָּה חמורה על כל איש ואשה מורע בית ישראל הנלוים אליכם, שלא יהו רשאים לדבר עמו לישא וליתן עמו להאריחו [=לארחו] ולהאכילו ולהשקותו וללוותו ולבקרו בחלותו. ועוד יוסיפו חומר ברצונם על כל אדם, אם לא יגרש ויתיר אותו האיש את הילדה הזאת, שבוה אין כפיה עליו. שאם ירצה מקיים, והוא לא ילקה בגופו מתוך נידוי זה, אך אנו נתפרד מעליו" (ספר הישר (חלק התשובות). סימן כד).

בשנים האחרונות התפתחו פסיקה וכתביה הלכתית ענפות לענין יישום הרחקות דרבני תם במאבק נגד סרבנות גט. בתי הדין רואים בדברי רבינו תם מקור הלכתי חשוב לרשימה לא סגורה ("ועוד יוסיפו חומר ברצונם") של הוראות שיכול בית הדין להודיע לציבור (לסקירה מפורטת ראו: פרופ' עמיחי רדניני, "שובו של רבנו תם", שנתון המשפט העברי, לא (2022), עמ' 179). הרחקות דרבנו תם ומעמדן הנורמטיבי – בהעדר הוראה חקוקה מפורשת – נדונו בהרחבה בהרכב מורחב של שבעת שופטים של בית המשפט העליון (בג"ץ 5185/13 פלוני נ' בית הדין הרבני הגדול בירושלים ובג"ץ 1031/16 עודד נ' בית הדין הרבני הגדול (פורסם בבנו ביום 28.02.2017). (להלן – בג"ץ פלוני וגו). רוב שופטי בית המשפט העליון פסקו כי אף בהעדר הסמכה מפורשת בחוק, מוסמך בית הדין הרבני להמליץ על הרחקות דרבנו תם, לנוכח התנהגותם של העותרים וסרבנותם לתת גט, חרף החלטות שיפוטיות של בית הדין המחייבות אותם לעשות כן. מוצע לעגן את סמכותו זו של בית הדין במפורש בחוק, ואולם לנוכח אופיים המיוחד של הרחקות, צדדים שלישיים שלא יפעלו בהתאם להרחקות שהטיל בית הדין לא יהיו צפויים להליכי אכיפה, לרבות על פי חוק כפיית ציות.

עוד מוצע להבהיר כי הטלת הרחקות לא תהווה עילה להפרת חוזה שנכרת בין סרבן הגט לבין צד שלישי קודם למועד ההכרזה.

משמעות הדברים היא כי הרחקות דרבני תם עשויות להיות פחותות בעוצמתן מחלק של צווי ההגבלה שמוציא בית הדין. למשל, צווי הגבלה לשלילת רישיון נהיגה, לקבלת דרכון ישראל, להתמנות או להיבחר או לשמש במשרה על פי דין, לעסוק במקצוע שהעיסוק בו טעון רישוי או היתר ועוד – הם צוויים מחייבים לחלוטין כלפי צדדים שלישיים. לעומת זאת, לגבי הרחקות דרבני תם נתונה לצד

כיום, מטעמים הלכתיים, אין בתי הדין דנים דיני קנסות שעל פי דין תורה. ברם, על פי ההלכה רשאי בית הדין לתת הוראות החורגות מן הדין אם מתעורר צורך ציבורי. כך העיד התנא התלמודי, רבי אליעזר בן יעקב: "שמעתי שבית דין מכין ועונשין שלא מן התורה, ולא לעבור על דברי תורה, אלא לעשות סייג לתורה" (יבמות ז, ב). בהתאם לדברים אלה נפסק "בית דין מכין ועונשין לצורך שעה" (שולחן ערוך, חושן משפט, סימן ב). "[...] וְלֹאֵוּ דִּינָא קְאָמְרָא אֶלָּא שְׂהִים פְּסָקוּ כִּךְ לְפִי שְׂעָה, אֶבְל בְּיַד הַבֵּית דִּין לְהַלְקוֹתוֹ אוּ לְטוֹל מִמּוֹן כְּפִי רְאוֹת עֵינֵיהֶם, לְפִי הָעֵנָן, לְמַגְדֵּר מִלְתָּא" (רמ"א, שם). נושאי הכלים של השולחן ערוך, וכן פוסקי השו"ת, דנים בגדרי הלכות אלה ותנאי יישומן, הן באופן כללי והן במקרים פרטניים, ואין הדברים נקיים ממחלוקות מורכבות וקשות.

עם זאת, נמצא שהוטל עיצום כספי ("קנס") בשל סרבנות גט, אף שאין לו מקור ישיר בהלכה: רבי דוד בן שלמה אבן זמרא (רדב"ז; ה'רל"ט, 1479 – ה'של"ה, 1573; ממגורשי ספרד, פוסק הלכה וראש ישיבה, אב בית דין ומנהיגה של יהדות מצרים, ולאחר מכן רב בצפת) פסק כי אפשר להטיל קנס על בעל הגיגל להכות את אשתו ולבוותה תמיד ("שו"ת רדב"ז, ד' קנו (אלף רכח)).

כדי להשמיע כי החיוב המוצע בסעיף זה אינו משולם לאוצר המדינה ולא נועד בהכרח לשפות בעבור נזיקין אזרחיים, מוצע לכנותו "תשלומי כפיית ציות".

ניסיון רב השנים של בתי הדין מלמד כי צווי הגבלה משפיעים באופן סובייקטיבי על כל סרבן בפני עצמו, בהתאם לנסיבות המיוחדות לכל עניין. לכן קשה לבנות מדרג אובייקטיבי שמכוחו אפשר להעדיף צו הגבלה מסוג מסוים על צו הגבלה אחר. יש להניח שיהיו בעלי דין שתשלומי כפיית ציות לטובת בעל הדין האחר יהיה יעיל יותר מצווי הגבלה אחרים, לרבות מאסר כפייה.

מובהר כי הטלת תשלומי כפיית ציות לטובת בעל דין רחוקה מלהיות נורמה שגרתית בהלכה, אף לא לעניין גט. הקניית סמכות זו בחוק נועדה רק לאפשר לבתי הדין מקור סמכות חוקי. סמכות זו תופעל במקרים שהרכב בית הדין ימצא זאת לנכון ולצורך, על פי דין תורה, בנסיבות המיוחדות של כל עניין ועניין. יש להניח שהסמכות תופעל יותר בפסקי דין לכפייה ופחות בפסקי דין לחיוב גט.

צו הגבלה – הרחקות דרבנו תם (סעיף 33 המוצע) –

רבנו תם (כינוי לרבי יעקב בן מאיר (בערך 1100 – 1171). נכדו של רש"י ומגדולי בעלי התוספות). שלל את

(ב) הכרזה לפי סעיף קטן (א) לא תהיה בת אכיפה כלפי צד שלישי, וסעיף 7א לחוק בתי דין דתיים (כפיית ציות ודרכי דיון), התשט"ז-1956⁹, לא יחול כלפי צד שלישי כאמור.

(ג) הכרזה לפי סעיף קטן (א) לא תהווה עילה להפרת חוזה שנכרת בין מי שניתן נגדו הצו לבין צד שלישי קודם למועד ההכרזה.

5. תיקון סעיף 4 בסעיף 4(ב) לחוק העיקרי, במקום "במצב בריאותו" יבוא "בעניינו של צד שלישי שעלול להיפגע ממנו והתלויים בו, ובמצב בריאותו" והמילים "ויכולתו לקיים את התלויים בו" – יימחקו.

6. אחרי סעיף 5 לחוק העיקרי יבוא:

"מרשם סרבני גט 5א. (א) בית הדין הרבני רשאי, מיוזמתו או לבקשת בעל דין, לצוות על רישום סרבן גט במרשם סרבני גט (בסעיף זה – המרשם), ובלבד שמתקיימים כל אלה:

(1) ניתן פסק דין הקובע כי יש לכפות את סרבן הגט לתת גט או לקבל גט, לפי העניין, או כי קיימת חובה או מצווה לתת גט או לקבל גט;

(2) סרבן הגט לא קיים את פסק הדין וחלפו שישה חודשים מהמועד שפסק הדין נעשה סופי, ובנסיבות מיוחדות שיירשמו – אף תקופה קצרה יותר;

ד ב ר י ה ס ב ר

שנערך בישיבת מועצת הרבנות הראשית לישראל ביום ג' באלול התשפ"ב (30 באוגוסט 2022) בעניינה של מסורבת הגט, החליטה מועצת הרבנות הראשית "כי על פי ההלכה במקום של עיגון קשה יש מקום למנוע את הקבורה של בן משפחתו של סרבן הגט". ייתכן כי כדי למנוע סרבנות גט אפשר להגביל את הקבורה ב"קבר ישראל", אך יתאפשר לקבור את הסרבן ובני משפחתו בקבורה אזרחית או "מחוץ לגדר". הינה כי כן, זו סוגיה מורכבת שעשויים להיות לה פנים לכאן ולכאן, הן הלכתית הן אזרחית. הכוונה היא לבחון נושא זה במהלך הכנת הצעת החוק לקריאה שנייה ושלישית בכנסת.

סעיף 5 מוצע לתקן את סעיף 4(ב) לחוק, ולקבוע כי בבואו לתת את צווי ההגבלה השונים המנויים בחוק, יביא בית הדין הרבני בחשבון, בין השאר, גם את אפשרות השלכותיהם של הצווים על ענייניהם של הצדדים השלישיים שעלולים להיפגע ממנו והתלויים בו, כילדיו מנישואין אחרים, וכן על אפשרות השלכותיו על מצב בריאותו של הסרבן.

סעיף 6 בשנים האחרונות התיירו בתי הדין הרבניים, במקרים מתאימים, לפרסם את שמו ופרטיו המזהים של סרבן הגט. סמכות פרסום זו כבר מעוגנת בסעיף 1א לחוק כפיית ציות. בלי לפגוע בסמכות האמורה, ועקב הפגיעה הקשה שיוצרת תופעת סרבנות גט, מוצע לקיים מרשם סרבני גט שיפורסם באתר המרשתת של בתי הדין. במרשם סרבני גט יירשמו פרטי הסרבן ותמונותיו, אם

השלישי הבחירה אם לפעול בהתאם לצו אם לאו. יודגש כי אם בחר הצד השלישי לפעול לפי הצו, הריהו מוגן מתביעה נזיקית של סרבן הגט כלפיו וזאת בהתאם להוראות סעיף 6 לפקודת הניזקין [נסח חדש].

במסגרת הרחקות דרבנו תם נדונו אצל פוסקי הלכה אפשרות להורות על מניעת קבורת סרבן הגט ואפשרות לעכב קבורת קרובי משפחה, כאמצעים לשכנע את סרבן הגט לשהרר את האישה מעגונתה. איסור קבורת הסרבן עצמו נדון באופן חלקי בפרשת בג"ץ פלוני וגו'. עמדה הלכתית המסתייגת מאיסור קבורה של סרבן גט הביע הראשון לציון הרב עובדיה יוסף (יביע אומר ח', כ"ה). פסק הלכה לעיכוב קבורת אימו של סרבן גט ניתן על ידי הרב הראשי לישראל לפני כמה שנים (הרב דוד לאו, "עיכוב קבורת קרוב משפחה של סרבן גט", תחומין, מ (התש"ף), עמ' 19; אך ראו עמדה מסתייגת של הרב שלמה דיכובסקי "הפעלת לחץ על צד שלישי כדי להביא לסידור גט", תחומין שם, 34, בעמ' 40-42), ודיון ציבורי ער התנהל בפרשה. לאחרונה שב ועלה הנושא בחוות דעת שנתן בית הדין הרבני האזורי בירושלים, ובה קבע כי על פי ההלכה אפשר לעכב את קבורת קרובי משפחה של סרבן גט. בהמשך לכך הגישה מסורבת הגט עתירה לבג"ץ נגד מועצת הרבנות הראשית לישראל, השר לשירותי דת ומשיבים נוספים, בדרישה ליישם את חוות הדעת של בית הדין הרבני ופוסקי הלכה נוספים בישראל ובארה"ב (בג"ץ 851/22 פלונית נ. מועצת הרבנות הראשית לישראל ואח'). בדיון

⁹ ס"ח התשט"ז, עמ' 40.

(3) מסורב הגט הסכים לרישום במרשם;

(4) בית הדין שוכנע כי לרישום סרבן הגט במרשם תהיה תרומה משמעותית לקיום פסק הדין, וכי התועלת מרישום סרבן הגט במרשם עולה על הפגיעה בו.

(ב) בהחלטת בית הדין אם להורות על רישום סרבן גט במרשם, יביא בית הדין בחשבון גם את עניינו של צד שלישי העלול להיפגע מרישום סרבן הגט במרשם, לרבות ילדיהם הקטינים של סרבן הגט ושל מסורב הגט, לפי העניין.

(ג) לא יורה בית הדין על רישום סרבן גט במרשם אלא לאחר שניתנה לכל בעל דין הזדמנות להשמיע את טענותיו; לא התייצב צד לדיון אף שזומן כדין, רשאי בית הדין להורות על רישום סרבן גט במרשם בהיעדרו.

(ד) המרשם יכול לכלול את שמו ותמונתו של סרבן הגט, מספר הזהות או הדרכון שלו, יישוב מגוריו ומועד הוצאת צו הרישום בעניינו.

(ה) המרשם יתפרסם באתר האינטרנט של בתי הדין הרבניים.

(ו) רישום סרבן הגט במרשם יימחק לאחר סידור הגט.

(ז) בסעיף זה –

”מסורב גט” – איש או אישה שפסק דין ניתן לזכות מי מהם, ובשל סרבן הגט היא לא קיבלה או הוא לא נתן את הגט במועד שקבע בית הדין לסידור הגט;

”סרבן גט” – איש או אישה שניתן נגד מי מהם פסק דין, ובמפורש או במשתמע הוא סירב לתת או היא סירבה לקבל את הגט במועד שקבע בית הדין לסידור הגט”.

7. בסעיף 6 לחוק העיקרי, במקום “א3, 4 ו-4א” יבוא “א3 עד א4 ו-5א”.

8. בסעיף 9 לחוק העיקרי, במקום “שר המשפטים” יבוא “השר לשירותי דת” ובמקום “בהסכמת” יבוא “בהתייעצות עם שר המשפטים ובהסכמת”.

תיקון סעיף 6

תיקון סעיף 9

ד ב ר י ה ס ב ר

סעיף 8 מוצע לתקן את סעיף 9 לחוק שעניינו, ביצועו והתקנת תקנות בעניינו, יהיו בידי השר לשירותי דת, אשר בתי הדין מצויים באחריותו, והתקנות לביצוע החוק יותקנו גם בהתייעצות עם שר המשפטים.

יצוין כי הצעת חוק זו פורסמה בעבר בהצעות חוק הממשלה – 1522, מיום כ”ח באדר א’ התשפ”ב (1.3.2022), עמ’ 684, ומפורסמת שוב בשינויים קלים.

התקיימו הנסיבות המפורטות בסעיף המוצע. ויודגש כי כאמור סרבן הגט יכול שיהיה גבר או אישה. בשל השלכות רוחב של הפרסום, מוצע לקבוע כי לא ייעשה רישום במרשם אלא בהסכמת מסורב הגט ולאחר שבית הדין בחן את ההשפעה האפשרית על צד שלישי העלול להיפגע מרישום סרבן הגט במרשם, לרבות ילדיהם הקטינים של סרבן הגט ושל מסורב הגט.

סעיף 7 מוצע כי הסעיפים החדשים לחוק – 3ב, 3ג ו-5א, בשינויים המחויבים יחולו גם על סרבני חליצה.